

Bartosz Wróblewski

"Arabia Saudyjska", Jerzy Zdanowski, Warszawa 2004 : [recenzja]

Polityka i Społeczeństwo nr 6, 166-168

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bartosz Wróblewski**JERZY ZDANOWSKI: ARABIA SAUDYJSKA**
WYDAWNICTWO NAUKOWE ASKON, WARSZAWA 2004, 344 SS.

Książka, którą postaram się zrecenzować, jest kolejną pozycją w dorobku Autora i jedną z najciekawszych. Jerzy Zdanowski zajmuje się od lat badaniem historii i współczesności krajów arabskich. Specjalizuje się szczególnie w badaniach społeczeństw arabskich żyjących w rejonie Zatok Perskiej. Spod jego pióra wyszły pozycje: *Początki państwowości Kuwejtu (1891–1904)* w 1991 r.; *Emiraty Wahabickie. Z dziejów Arabii 1743–1932* w 1992 r. czy *Arabia Wschodnia od czasów najdawniejszych do XII w.* w 2002 r. Wymieniłem tylko kilka głównych pozycji autorstwa tego wybitnego arabisty. Jerzy Zdanowski często przedstawiał w swych książkach elementy historii Arabii Saudyjskiej, lecz nie stworzył całościowego opracowania tego zagadnienia. Dopiero wydana w 2004 r. *Arabia Saudyjska* jest właśnie takim pełnym opracowaniem historii i współczesności monarchii saudyjskiej, podsumowaniem dotychczasowych prac. Książka, którą J. Zdanowski oddał do rąk czytelników, jest cenna, gdyż wypełnia lukę na naszym rynku wydawniczym. W Polsce nie było dotąd syntetycznego przedstawienia historii i współczesności Arabii Saudyjskiej, a przecież znaczenie tego państwa wykracza zdecydowanie poza świat arabski.

Praca ta ma klasyczny układ chronologiczny. Przedstawia historię Arabii Saudyjskiej – od czasów najdawniejszych po dzisiejsze, przy czym okres starożytny i średniowiecze ukazane są w sposób skrótowy. Na jej strukturę składa się osiem rozdziałów poprzedzonych ośmiostronicowym wstępem, w którym Autor przypomniał podstawowe źródła mówiące o historii regionu oraz główne współczesne opracowania dotyczące tej kwestii. Na zasadniczą część pracy składają się rozdziały merytoryczne o następujących tytułach: rozdział I – „Emirat Dir’ijski (1774–1818)”, s. 1–45; rozdział II – „Pierwszy Emirat Rijadzki (1843–1887)”, s. 46–77; rozdział III – „Drugi Emirat Rijadzki (1902–1932)”, s. 78–126;

rozdział IV – „Ibn Saud (1932–1952): Budowanie państwa”, s. 127–148; rozdział V – „Su’ud (1953–1964): Nowe zagrożenia”, s. 149–167; rozdział VI – „Fajsal (1964–1975): Nowe wyzwania”, s. 168–195; rozdział VII – „Chalid (1975–1982): Czas próby”, s. 196–238; rozdział VIII – „Fahd: Czas przemian”, s. 239–285. Ostatnie kilkadziesiąt stron pracy obejmuje zakończenie, indeks nazw etnograficznych i geograficznych oraz genealogię, chronologię wydarzeń (2002–2003), mapy i literaturę. Szczególnie pomocne dla czytelnika wydają się tablice genealogiczne

(s. 304–308) przedstawiające rodowód Saudów i innych rządzących rodów z tego obszaru. Następnie można zapoznać się z chronologią wydarzeń (s. 309–326). Choć obejmuje ona jedynie okres dwuletni, przedstawia go bardzo szczegółowo.

Autor opisuje historię Arabii Saudyjskiej solidnie i szczegółowo. Duża dokładność jest największą zaletą tej pracy. Czytelnik, którego celem jest poszerzenie swej wiedzy na temat dziejów Półwyspu Arabskiego, powinien docenić ten aspekt pracy J. Zdanowskiego.

Szczególnie cenne wydają mi się rozdziały I i III. W rozdziale I przedstawiony został rozwój ideologii wahabickiej. Ten purytański odłam islamu jest do dzisiaj w Arabii Saudyjskiej państwową, narzuconą przez władze doktryną. Co więcej, wahabityzm do dziś pozostaje aktywną ideologią, a królestwo saudyjskie propaguje tę doktrynę poza swymi granicami. Bez zrozumienia ogólnoisłamskich ambicji Saudów, wynikłych z wahabityzmu, trudno zrozumieć politykę tego państwa. Dlatego bardzo istotne jest przedstawienie związków dynastii, wahabityzmu i państwa. Bardzo wyraźnie związki te ukazano właśnie we wspomnianych rozdziałach.

Rozdział III ukazuje dodatkowo działalność Abdel Aziza Ibn Sauda, faktycznego twórcy Arabii Saudyjskiej. Jego polityczną działalność przedstawia też rozdział IV. Oba opisują wydarzenia niezwykle jak na XX wiek. Ostatni w dziejach przypadek stworzenia państwa przez wodza niemal z niczego, w stylu europejskiego wczesnego średniowiecza. Taką właśnie rolę odegrał Ibn Saud. Zjednoczył większość półwyspu, rozpoczynając podboje od drobnego księstwa wokół Rijadu. Zważywszy, że Ibn Saud zjednoczył półwysep, stworzył nowoczesną administrację, uzyskał międzynarodowe uznanie dla swego reżimu, a nawet wydał pozwolenia na poszukiwanie ropy naftowej na wschodzie kraju i zapoczątkował tym rewolucję gospodarczą w Arabii, trzeba przyznać, że władca ten odegrał rolę równą kilku co najmniej monarchom europejskim. Autor nie ukrywa jednak częstych aktów

okrucieństwa związanych z tym działaniem. Podaje informacje o tysiącach ofiar związanych z siłowym zjednoczeniem dokonanym w latach 1909–1932.

Dalsze rozdziały równie dokładnie przedstawiają ważne przemiany, jakie dokonały się w Arabii Saudyjskiej po śmierci założyciela państwa. Autor uwypukla wagę przemian gospodarczych związanych z masowym wydobyciem ropy naftowej, które dało rodowi Saudów i ich sojusznikom potężne środki finansowe. Książka pokazuje zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki dla struktury wewnętrznej, jakie ta nowa sytuacja ze sobą niosła.

Rozdziały od V do VIII oprócz kwestii ropy naftowej wskazują też na przemiany w polityce zagranicznej, jakim podlegało królestwo. Arabia Saudyjska była bardzo aktywnym graczem na scenie bliskowschodniej, jednak jej sojusze ulegały częstym zmianom. Wbrew ortodoksyjnie islamskiej doktrynie Saudowie w polityce zagranicznej wykazywali na ogół zdumiewający pragmatyzm. Na szczególne polecenie zasługują rozdział VI przedstawiający panowanie króla Fajsala – promotora embarga naftowego z 1973 r., oraz rozdział VII, w którym opisano szczególnie trudny politycznie okres lat 1979–1982, czyli czas rewolucji w Iranie i pierwsze lata wojny Iranu z Irakiem. W zdarzenia te Arabia Saudyjska była bezpośrednio zaangażowana, a ekspansja szyickiej rewolucji Ajatollaha Chomeiniego była uważana za główne zagrożenie dla stabilności władzy rodu Saudów.

Podsumowując, należy uznać tę pracę za naprawdę solidną pozycję wydawniczą. Zaletami jej są dokładność, duża ilość zawartych informacji oraz – co ważne – prosty i przejrzysty układ. Wydarzenia opisane są chronologicznie. Najpierw przedstawiono trzy okresy związane z powstaniem ruchu Wahabitów i umocnieniem władzy Saudów. Po powstaniu zjednoczonej Arabii Saudyjskiej materiał uszeregowano według lat panowania kolejnych władców.

Wadą pracy wydaje się zbyt mała ilość map, zaledwie dwie. Natomiast ograniczenie ilości tabelek to właściwa decyzja. Kilka zamieszczonych przedstawia istotne informacje dotyczące demografii i gospodarki. Autor pisze dość suchym, relacjonującym stylem. Ten sposób pisania może być wadą dla części czytelników, jednak dla innych będzie zaletą. Bardzo bogaty materiał faktograficzny powinien być dostateczną rekomendacją tomu. Należy żałować, że książka prof. Jerzego Zdanowskiego *Arabia Saudyjska* nie ukazała się w większym nakładzie.